

Ortaöğretimde Okul- Aile İşbirliği İle İlgili Öğretmen ve Veli Görüşlerinin İncelenmesi

(Karacasu Lisesi Örneği)

Mehmet CEYLAN^{a*}, Birkan AKAR^{b**}

^a*Psikolojik Danışman, Karacasu Lisesi*

^b*Bilişim Tekn. Öğrt., Karacasu Lisesi*

Özet

Durum saptamaya yönelik betimsel bir çalışma olan bu çalışmada, okul- aile işbirliği ile ilgili öğretmen ve veli görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma grubuna araştırmanın yapıldığı okulda görevli 25 öğretmen ile okulda öğrencisi bulunan 287 veli alınmıştır. Öğrenciler aracılığıyla velilere gönderilen anket formlarından 200 tanesinin geri dönüşümü sağlanmış ve değerlendirilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre hem öğretmenlerin hem de velilerin mevcut okul- aile işbirliğinin geliştirilmesi ile ilgili olarak görüş birliği içerisinde olduğu ortaya çıkmıştır. Velilerin ekonomik ve ulaşım sorunları, çalışma saatlerinin uygun olmaması, öğrencilerin okuldaki haber ve istekleri velilere iletmemesi, öğretmen- veli görüşmelerinin düzenli bir şekilde planlanmaması, velilerin okula sağlayabilecekleri yardımlar konusunda yeterli bilgi sahibi olmamaları öğretmen ve veliler tarafından okul- aile işbirliğini engelleyen etkenler olarak belirtilmiştir. Bununla beraber öğretmen ve veliler, anket formundaki çözüm önerilerinin büyük çoğunluğuna katılmışlardır.

Anahtar Kelimeler: Okul- aile işbirliği, veli, öğretmen

Evaluation of Teachers' and Parents' Views on School-Family Cooperation in High Schools (Karacasu High School Given as Example)

Abstract

In this study, which is a descriptive work aiming to determine the circumstances, the teachers and the parents' opinions about the school-parent cooperation have formed the basis. The participants of the study were 25 teachers from the subjected school and 287 parents of students from the same school. The questionnaire forms were sent to the parents through the students and the 200 of these forms returned to the researchers and the forms were administrated. According to the results of the data obtained from the questionnaire, both the teachers and the parents are in consensus about the improvement of the school-parent cooperation. Financial and transportation problems of parents, inconvenience of labour hours, students' ignorance on transferring information between the school authorities and the parents, unplanned parental visits, parents' lack of knowledge on the assist that they could possibly provide for the school have been suggested as the main factors that hinder the school-parent cooperation. Additionally, the teachers and the parents have mostly agreed on the solution proposals.

Keywords: The school and family cooperation, parent, teacher

* E-Posta:mceylan_09@yahoo.com

** E-Posta:birkan.akar@gmail.com

GİRİŞ

Okul- aile ve öğrenci, eğitim sistemlerinin en temel yapı taşlarıdır. Eğitim sistemlerinin istenilen sonucu vermesi için bu üç halkanın güçlü bir iletişim ve işbirliği içinde olması hayati bir önem taşımaktadır. Özellikle ailenin bu süreçte daha katılımcı hale getirilmesi gerekmektedir. Çünkü çocuğunun uzmanı olan ve onlara, ilerleyen yıllarda değiştirmenin çok zor olduğu kişilik özelliklerini kazandıran ailesidir. Bu nedenle eğitim- öğretimde başarıya ulaşmak isteyen okul yönetimi, uygulanacak olan programda öğretmen kadar anne babaları da katılımcı hale getirebilmek için, anne- baba ve öğretmen ilişkisine önem vermelidir (Akbaşlı ve Kavak, 2008).

Öğrencilerin okul başarısını etkileyen okul içi ve okul dışı birçok etkenden söz etmek mümkündür. Okul dışı etkenler söz konusu olduğunda aile, öğrencinin okul başarısı üzerindeki en önemli belirleyicilerden birisidir. Aileler çok yönlü olarak çocuklarının başarı durumlarına etki edebilir. Hem çocuklarıyla kuracakları iletişimin niteliğiyle hem de okul ile gerçekleştirecekleri işbirliğinin düzeyiyle aileler, çocuklarının akademik başarısına önemli katkı sağlayabilir (Aslanargun, 2007).

Öğrencilerin okul başarısında ailelerin oynadığı rol oldukça önemlidir. Hatta bazı düşünürlere göre bu rol, diğer bütün etkenlerden daha belirleyici bir konumda bulunmaktadır (Aslanargun, 2007). Aile katılımı, çocuklarda ve gençlerde akademik başarıyı yükseltirken, öğrencileri başarı konusunda cesaretlendirir ve okula devamlarını artırır. Bunların yanı sıra aile- okul ilişkileri; sınıfın olumlu yönlerini ve öğrencilerin çalışma eğilimlerini artırır, öğrencileri daha içten denetimli hale getirir ve onların daha yüksek eğitim amaçları edinmelerini destekler (Eccles ve Harold, 1993, Grolnick ve Slowiaczek, 1994, Dempset ve diğ., 2001; Akt. Akbaşlı ve Kavak, 2008).

Çelenk (2003)'in okul başarısı üzerinde aile faktörünün oynadığı rolü konu alan araştırmasında; “okul ile ortak program üzerinde görüş birliği ve düzenli iletişim içinde bulunan, bu ortak anlayış içinde çocuğuna eğitim desteği sağlayan velilerin çocuklarının okul başarılarının daha yüksek olduğu” sonucuna ulaşılmıştır.

Aile katılımının öğrenci başarısına yaptığı olumlu katkının yanı sıra aile içinde yaşanan olumsuzluklar ve ebeveynlerin yanlış tutumları da öğrenci başarısını düşürmektedir. Anne baba ilgisizliği, çocuğun başkalarıyla kıyaslanması, düşük gelir ve eğitim düzeyi, anne baba arasındaki iletişim eksikliği ve geçimsizlik, ailenin çocukları yeteri kadar sosyal aktivitelere yönlendirmemesi, ailesi tarafından yeterince destek ve kabul görememe gibi nedenler akademik başarının düşmesinde etkili olmaktadır.

Oysa günümüzde öğrencilerin evde geçirdikleri sürenin okulda geçirilen süreden daha fazla olduğu düşünüldüğünde, okulda gerçekleştirilen eğitim-öğretim etkinliklerinin evde ebeveynler tarafından desteklenmemesi okul başarısının kalıcı olmamasına neden olacaktır. Hollingsworth ve Hoover (1999)'in de belirttiği gibi çocuklar doğrudan ve dolaylı yollardan eğitildikleri için anne- babalar çocukların evdeki öğretmenleridirler ve okulda öğretmen tarafından kazandırılacak olumlu bir davranış evde anne- babalar tarafından kolaylıkla bozulabilir (Akt. Çelenk, 2003).

Okul ile ailenin sağlıklı bir iletişim ve işbirliği içerisinde olması sadece okul başarısının yükselmesine neden olmaz. Aslanargun (2007)'un da belirttiği gibi öğretmenlerle aileler arasındaki iletişimin güçlü olması okulda disiplin sorunlarının yaşanmasını da engelleyebilir. Okul ile ailelerin güçlü işbirliği, öğrencilere anlayışla yaklaşımları, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerinin de dikkate alındığı ve velilerin de desteğini içeren sosyal aktivitelerin düzenlenmesi, velilerin okul etkinliklerine aktif katılımı gibi yollar ile hem öğrencilerin motivasyonu artırılabilir hem de istenmeyen davranışların görülme sıklığı en aza indirilebilir.

Balkar (2009)'ın da belirttiği gibi okullar, eğitimdeki ve sosyal yaşamdaki gelişmeler doğrultusunda, değişen ihtiyaç ve taleplere cevap vermek zorundadır. Okullar değişen ihtiyaçlara cevap verebildiği ölçüde, etkili ve sürekli gelişen örgütler olabilir. Okulun toplumun beklentilerini karşılayabilmesi ve beklentiler doğrultusunda gelişimini sağlayabilmesi de büyük oranda okul- aile işbirliği ve etkileşimi ile ilgilidir.

Öte yandan diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de okul- aile birliklerini yapılandırmayı, geliştirmeyi ve aile katılımını artırmayı amaçlayan yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bunlar şu şekildedir:

Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 16. maddesindeki "Eğitim kurumlarının amaçlarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak için okul ile aile arasında işbirliği sağlanır. Bu amaçla okullarda okul-aile birlikleri kurulur." ve MEB Okul- Aile Birliği Yönetmeliği'nin 5. maddesinde yer alan "Birlik, okul ile aile arasında bütünleşmeyi gerçekleştirmek, veli ve okul arasında iletişimi ve iş birliğini sağlamak, eğitim-öğretimi geliştirici faaliyetleri desteklemek, maddi imkânlardan yoksun öğrencilerin zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak ve okula maddî katkı sağlamak üzere" ifadeleriyle okul- aile birliklerinin kuruluşu ve amacı ile ilgili hükümler belirtilmiştir.

MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 27. maddesine göre "Her öğrencinin, eğitim-öğretimi ile yakından ilgilenebilecek bir velisinin olması zorunluluğu, öğretmenlerin öğrencinin davranış ve başarı durumları

konusunda veliler ile işbirliği yapması, öğrencilerin sosyal, kültürel, eğitsel ve akademik gelişmelerinin sağlanması için okul ve aile ile iş birliği yapılması” gibi konulara yer verilmiştir.

AMAÇ

Bu çalışmada, okul- aile işbirliğine ilişkin öğretmen ve veli görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Okul-aile işbirliğinin etkinliğine ilişkin öğretmen ve veli görüşleri nelerdir?
2. Öğretmen ve veli açısından okul-aile işbirliğini engelleyen etkenler nelerdir?
3. Okul-aile işbirliğinin geliştirilebilmesi için öğretmen ve velilerin önerileri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Okul- aile ilişkilerini, ilgili veli ve öğretmen görüşlerine dayalı olarak ortaya koymaya çalışan bu araştırma, durum saptamaya yönelik betimsel bir çalışma olup, anket ve doküman incelemesi teknikleriyle yürütülmüştür. Doküman incelemesi (Yıldırım ve Şimşek, 2008) kapsamında okul- aile işbirliğine ilişkin mevzuat ve okul- aile birliği toplantı tutanakları incelenmiştir. Böylece veri çeşitlemesi yoluna gidilmiş ve araştırmanın geçerliği artırılmaya çalışılmıştır. Genelleme amacı güdülmeyen bu çalışmada derinlemesine bilgi elde edilmesine çalışılmıştır. Özyürek (1983)’in de belirttiği gibi genellemelere gidebilmek için daha büyük gruplar üzerinde ve geniş çapta araştırmalar yapmanın gerekliliğini belirtmek yerinde olacaktır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın yapıldığı okulun sınıf mevcutları ve velilerin sosyo ekonomik durumları, okulun bulunduğu yerleşim biriminin ortalamalarına yakındır. Aydın Karacasu ilçesi genelinde 2008- 2009 eğitim öğretim yılı verilerine göre ortaöğretim okullarında bir sınıfa düşen ortalama öğrenci sayısı 18’dir(<http://aydin.meb.gov.tr/index.php?tip=menu&id=79>). Araştırmanın yapıldığı okulda ise bir sınıfa düşen öğrenci sayısı 17’dir.

Çalışma Grubu- 1: Bu grup, Aydın Karacasu Lisesi'nde görev yapan öğretmenlerden oluşmaktadır. Örneklem alma yoluna gidilmemiş olup, 2009-2010 eğitim- öğretim yılında okulda görev yapan toplam 25 öğretmen ile çalışılmıştır. Görüşlerine başvurulmuş öğretmenlere ilişkin bilgiler Tablo 1'de verilmiştir

Tablo 1. Öğretmenlerin Cinsiyeti, Yaşı, Mesleki Kıdemleri ve Branşlarına Göre Dağılımları

		f	%
Cinsiyet	Erkek	14	56,0
	Kadın	11	44,0
	Toplam	25	100,0
Yaş	20-30	3	12,0
	30-40	14	56,0
	40-50	7	28,0
	50 ve üzeri	1	4,0
	Toplam	25	100,0
Meslekteki Kıdemleri (Yıl)	1-5 Yıl	1	4,0
	6-10 yıl	5	20,0
	11-15 Yıl	10	40,0
	16-20 Yıl	6	24,0
	21 ve üstü	3	12,0
	Toplam	25	100,0
Branş	Biyoloji	2	8,0
	Coğrafya	2	8,0
	Din Kültürü	1	4,0
	Edebiyat	5	20,0
	Felsefe	1	4,0
	Fizik	1	4,0
	Kimya	1	4,0
	Matematik	5	20,0
	Milli Güvenlik	1	4,0
	Müzik	1	4,0
	Resim	1	4,0
	Tarih	4	16,0
	Toplam	25	100,0

Tablo 1 incelendiğinde çalışmaya katılan öğretmenlerin cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde %56'sının erkek, %44'ünün kadın olduğu görülmektedir. Buna göre öğretmenlerin çoğu erkelerden oluşmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaş dağılımına bakıldığında; %12'sinin 20–30, %56'sının 30–40, %28'inin 40–50, %4'ünün 50 ve üzeri yaş aralığında olduğu görülmektedir.

Görevdeki kıdemlerine göre öğretmenlerin dağılımı birinci grupta yer alan 1–5 yıl arasında olanlarda % 4, ikinci grupta yer alan 6–10 yıl arasında olanlarda % 20, üçüncü grupta yer alan 11- 15 yıl arasında olanlarda % 40, dördüncü grupta yer alan 16- 20 yıl arasında olanlarda % 24 ve beşinci grupta yer alan 21 yıl ve daha fazla kıdeme sahip olanlarda %12'dir. Buna göre çalışmaya katılan öğretmenlerin yaş durumu ve meslekteki kıdem yılları dikkate alındığında çoğunun deneyimli olduğu söylenebilir.

Çalışmaya katılan öğretmenlerin branşlara göre dağılımı %8'i Biyoloji, %8'i Coğrafya, %4'ü Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, %20'si Türk Dili ve Edebiyatı, %4'ü Felsefe, %4'ü Fizik, %4'ü Kimya, %20'si Matematik, %4'ü Milli Güvenlik, %4'ü Müzik, %4'ü Resim, %16'sı Tarih olduğu görülmektedir.

Çalışma Grubu- 2: 2009- 2010 eğitim öğretim yılında okulda öğrenim gören 287 öğrencinin velisine ulaşılmıştır. Öğrenciler aracılığıyla velilere gönderilen 287 adet anket formundan 200 tanesinin geri dönüşümü sağlanmıştır. Değerlendirmeler 200 anket üzerinde yapılmıştır. Görüşlerine başvurulmuş velilere ilişkin bilgiler Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Velilerin Cinsiyeti, Yaşı, Eğitim Durumu, Meslek, Aylık Gelir, Çocuk Sayısı, Okuyan Çocuk Sayısı, Oturduğu Yerleşim Birimine Göre Dağılımları

		f	%
Velilerin Cinsiyeti	Erkek	180	90,0
	Kadın	20	10,0
	Toplam	200	100,0
Velilerin Yaşı	20- 30	1	0,5
	30- 40	46	23,0
	40- 50	136	68,0
	50 ve üzeri	17	8,5
	Toplam	200	100,0
Velilerin Mesleği	Çiftçi	87	43,5
	Emekli	17	8,5
	Esnaf	22	11,0
	Ev Hanımı	14	7,0
	İşçi	15	7,5
	Memur	20	10,0
	Serbest Meslek	25	12,5
	Toplam	200	100,0
Velilerin Aylık Ortalama Geliri	0- 500 TL	102	51,0
	500- 1000 TL	56	28,0
	1000- 1500 TL	32	16,0
	1500 TL ve üzeri	10	5,0
	Toplam	200	100,0
Velilerin Çocuk Sayısı	1	17	8,5
	2	81	40,5
	3	62	31,0
	4	21	10,5
	5 ve üzeri	19	9,5
	Toplam	200	100,0
Velilerin Okula giden Çocuk Sayısı	1	65	32,5
	2	83	41,5
	3 ve üzeri	52	26,0
	Toplam	200	100,0
Velilerin Oturduğu Yerleşim Birimi	İlçe	65	32,5
	Köy/Kasaba	135	67,5
	Toplam	200	100,0
Velilerin Eğitim Durumu	Okur- Yazar	3	1,5
	İlkokul	126	63,0
	Ortaokul	30	15,0
	Lise	28	14,0
	Üniversite	13	6,5
	Toplam	200	100,0

Tablo 2 incelendiğinde çalışmaya katılan velilerin cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde %90'ının erkek, %10'unun kadın olduğu görülmektedir. Buna göre velilerin büyük bir çoğunluğu erkeklerden oluşmaktadır.

Araştırmaya katılan velilerin yaş dağılımına bakıldığında; %0,5'inin 20-30, %23'ünün 30-40, %68'inin 40-50, % 8,5'unun 50 ve üzeri yaş aralığında olduğu görülmektedir.

Velilerin meslek dağılımına bakıldığında, %43'ünün çiftçi, %12,5'inin serbest meslek sahibi, %11'inin esnaf, %10'unun memur, % 8,5'inin emekli, %7,5'inin işçi, %7'sinin ev hanımı olduğu görülmektedir.

Çalışmaya katılan velilerin aylık gelir durumu incelendiğinde, %51,0'inin 0- 500 TL, % 28'inin 500- 1000 TL, %16'sının 1000- 1500 TL, %5'inin ise 1500 TL ve üzeri gelire sahip olduğu görülmektedir.

Çalışmaya katılan velilerin çocuk sayıları ile ilgili bilgilerine bakıldığında, %40,5'inin iki, %31'inin üç, %10,5'inin dört, %9,5'inin beş ve üzeri, % 8,5'inin bir çocuğa sahip oldukları görülmektedir. Ayrıca velilerin %41,5'inin iki, %32,5'inin bir, %26'sının da üç ve üzeri okula giden çocuk sahibi olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Velilerin ikamet ettikleri yerleşim birimlerine bakıldığında, %67,5'inin köy ya da kasabada, %32,5'inin ise ilçe merkezinde oturdukları görülmektedir.

Velilerin eğitim durumlarına bakıldığında, %1,5'inin okur- yazar, %63,0'ünün ilkokul, %15,0'inin ortaokul, %14,0'ünün lise ve %6,5'inin üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

ARAÇ

Araştırmada kullanılacak bilgiler, araştırmacılar tarafından geliştirilen üç dereceli anket formu aracılığıyla toplanmıştır. Ancak üç dereceli (Katılıyorum, Kısmen Katılıyorum, Katılmıyorum) olarak düzenlenen anketteki maddeler oluşturulurken öğretmenlere uygulanan anket formundaki sorular öğretmen açısından, velilere uygulanan anket formundaki sorular ise veliler açısından sorulmuştur.

Veri toplama aracının hazırlanması, araştırmacılar tarafından geliştirilen açık uçlu sorulardan oluşan formun öğretmenlere ve velilere sunulması ile başlatılmıştır. Sonraki aşamada, öğretmen ve velilerden gelen bilgiler ışığında araştırmacılar tarafından öğretmenler için ayrı veliler için ayrı anketler geliştirilmiştir.

Öğretmen anketi iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümü, öğretmenlerin cinsiyeti, yaşı, meslekteki kıdem yılları ve branşları ile ilgili kişisel bilgilerden oluşmaktadır. İkinci bölümü ise okul- aile işbirliği ile ilgili görüşlerini almak üzere maddeleştirilmiş ifadelerden oluşmaktadır.

Veliler için geliştirilen anket formu da iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümü, çalışmaya katılan velilerin cinsiyeti, yaşı, mesleği, ortalama aylık geliri, çocuk sayısı, okula giden çocuk sayısı, oturdukları yerleşim birimi ve eğitim durumları ile ilgili kişisel bilgilerden oluşmaktadır. İkinci bölümü ise okul- aile işbirliği ile ilgili görüşlerini almak üzere maddeleştirilmiş ifadelerden oluşmaktadır.

Anketin kapsam geçerliği ile ilgili alan uzmanlarıyla görüşülmüştür. Bunun için okullarda görev yapan 5 Psikolojik Danışmandan görüş alınmıştır. Ölçeğe eklenmesi istenen maddeler eklenmiş, çıkartılması istenenler çıkartılmış ve düzeltilmesi istenen maddeler de düzeltilerek ölçeğe alınmıştır. Ayrıca anketler 10 öğretmene, 25 de veliye uygulanarak anlaşılabilirliği açısından dönüt alınmış ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Anketin güvenilirliğini belirlemek için Cronbach Alpha iç tutarlılık kat sayısı hesaplanmıştır. Buna göre Cronbach Alpha iç tutarlılık kat sayısı öğretmen anketi için 0.82, veli anketi içinde 0.71 olarak bulunmuştur.

VERİLERİN ANALİZİ

Verilerin analizi bilgisayarda SPSS 16.0 programı kullanılarak yapılmıştır. Analiz yapılırken çalışmaya katılan öğretmen ve velilerin okul- aile işbirliğine ilişkin görüşlerinin dağılımını belirlemek üzere verilen cevaplara ilişkin frekans (f) ve yüzdeler (%) hesaplanmış ve sonuçlar tablolaştırılarak verilmiştir.

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde elde edilen veriler öğretmen ve öğrenci velilerinin görüş ve önerileri doğrultusunda ayrı ayrı değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. Veri toplama aracında yer alan her bir soruya ilişkin bulgular tablolar halinde gösterilmiştir.

Öğretmenlerin Görüş ve Önerilerine İlişkin Bulgular

Tablo 3. Okul-Aile İşbirliğinin Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri (N=25)

	f	%
Yetersiz	4	16,0
Kısmen Yeterli	18	72,0
Yeterli	3	12,0
Toplam	25	100,0

Tablo 3'teki veriler incelendiğinde öğretmenlerin %16'sının okul- aile işbirliği düzeyini yetersiz, % 72'sinin kısmen yeterli ve % 12'sinin yeterli olarak değerlendirdiği görülmektedir. Buna göre öğretmenlerin, %88'i Okul Aile İşbirliğinin geliştirilmesi gerektiğini düşündükleri ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin % 12'si ise mevcut Okul Aile İşbirliği düzeyinin yeterli olduğunu düşündüğünü ifade etmiştir.

Tablo 4. Okul- Aile İşbirliğini Engelleyen Etkenlere İlişkin Öğretmen Görüşleri (N=25)

	Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılmıyorum	
	f	%	f	%	f	%
Velilerin ekonomik problemleri Okul-Aile işbirliğine katkı yapmalarını güçleştiriyor.	17	68,0	7	28,0	1	4,0
Veli toplantılarının sayısı yetersiz.	8	32,0	10	40,0	7	28,0
Velilerin çalışma saatlerinin uygun olmaması Okul-Aile işbirliğine katkı yapmalarını güçleştiriyor.	12	48,0	7	28,0	6	24,0
Öğretmenler velilere karşı sert, resmi ve olumsuz tutum içerisindedir.	0	0	1	4,0	24	96,0
Veliler okula geldiğinde para isteneceği kaygısı taşıyor.	9	36,0	14	56,0	2	8,0
Veliler okulun bulunduğu yerleşim birimine ulaşım sorunu yaşıyorlar.	6	24,0	13	52,0	6	24,0
Bazı velilerin çekingen ve kendini ifade edemeyen tavırları öğretmenlerle ilişki kurmalarını olumsuz yönde etkiliyor.	8	32,0	15	60,0	2	8,0
Veliler okul işleyişi hakkında yeterli bilgiye sahip değiller.	10	40,0	13	52,0	2	8,0
Öğrenciler okul ile ilgili istek ve haberleri velilerine iletmiyorlar.	11	44,0	14	56,0	0	0
Öğretmen ve veli görüşmeleri düzenli bir şekilde planlanmıyor.	3	12,0	8	32,0	14	56,0
Veliler okula sağlayabilecekleri yardım konusunda yeteri kadar bilgi sahip değiller.	14	56,0	8	32,0	3	12,0

Tablo 4'teki veriler incelendiğinde öğretmenler, velilerin ekonomik problemlerinin (%68), çalışma saatlerinin uygun olmamasının (%48), okula sağlayabilecekleri yardım konusunda yeterli bilgiye sahip olmamalarının (%56) okul- aile işbirliğini engellediğini düşündüklerini belirtmişlerdir.

Bunun yanında çalışmaya katılan öğretmenler, velilere karşı sert, resmi, olumsuz tutum içerisinde olmadıklarını (%96), öğretmen- veli görüşmelerinin planlı bir şekilde yapıldığını (%56), dolayısıyla bu etkenlerin okul- aile işbirliğini engellemediğini düşündüklerini belirtmişlerdir.

Öte yandan anket formunu dolduran öğretmenlerin, veli toplantılarının sayısının yetersiz olması(%40), velilerin okula gelindiğinde para isteneceği kaygı taşınması (%56), velilerin ulaşım sorunu yaşaması (%52), bazı velilerin çekingen ve kendini ifade edemeyen tavırlarının olması (%60), velilerin okul işleyişi hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması (%52), öğrencilerin okul ile ilgili istek ve haberleri velilerine iletmemesi (%56) gibi etkenlerin okul- aile işbirliğini kısmen engellediğini düşündükleri söylenebilir.

Tablo 5. Okul- Aile İşbirliğinin Geliştirilmesine İlişkin Öğretmen Görüşleri (N=25)

	Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılmıyorum	
	f	%	f	%	f	%
Veli toplantıları mesai saatleri dışında yapılmalı.	12	48,0	9	36,0	4	16,0
Velilerin Okul-Aile İşbirliği konusunda bilinçlendirilmesini sağlayacak seminer, eğitim vb. etkinlikler düzenlenmeli.	20	80,0	4	16,0	1	4,0
Velilere toplantıların para istemek amacıyla yapılmadığı anlatılmalı.	21	84,0	3	12,0	1	4,0
Veli toplantılarının sayısı artırılmalı.	9	36,0	12	48,0	4	16,0
Genel veli toplantılarının yanında sınıf veli toplantıları da yapılmalı.	22	88,0	3	12,0	0	0
Veli toplantılarının gün ve saatleri velilerin ulaşım sorunu dikkate alınarak düzenlenmeli.	20	80,0	2	8,0	3	12,0
Velilere yönelik ev ziyaretleri yapılmalı.	7	28,0	15	60,0	3	12,0
Velilerin de katılabileceği sosyal aktiviteler(gezi, piknik, kermes vb.)düzenlenmeli.	13	52,0	8	32,0	4	16,0
Yapılan toplantılar hakkında toplantıya katılmayan veliler bilgilendirilmeli.	20	80,0	2	8,0	3	12,0
Veliler okul işleyişi ve okula sağlayabilecekleri katkılar hakkında bilgilendirilmeli.	24	96,0	1	4,0	0	0
Toplantı vb. duyurular için velilere adrese teslim mektup gönderilmeli.	17	68,0	4	16,0	4	16,0
Öğretmen- Veli Görüşmeleri daha planlı bir şekilde gerçekleştirilmeli.	15	60,0	6	24,0	4	16,0
Velilere yönelik olarak çeşitli konularda seminerler verilmelidir.	20	80,0	5	20,0	0	0
Velilere, okul yönetiminde aktif katılımı sağlayıcı nitelikte görevler verilmesi.	20	80,0	4	16,0	1	4,0

Tablo 5'teki veriler incelendiğinde okul- aile işbirliğinin geliştirilmesi ile ilgili olarak öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu, velilerin bilinçlendirilmesi

(%80,0), veli toplantılarının para istemek amacıyla yapılmadığının velilere anlatılması (%84,0), genel veli toplantılarının yanı sıra sınıf veli toplantılarının da yapılarak toplantıların çeşitlendirilmesi (%88,0), yapılan toplantıların velilerin ulaşım sorunu dikkate alınarak düzenlenmesi (%80,0), toplantılara katılamayan velilerin bilgilendirilmesi (%80,0), okulun işleyişi ve okula sağlayabilecekleri yardımlar konusunda bilgilendirilmesi (%96,0), velilere yönelik olarak çeşitli konularda seminerler verilmesi (%80,0), velilerin okul yönetimine daha aktif olarak katılmasını sağlayacak nitelikte görevler verilmesi (%80) gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenler, veli toplantılarının mesai saatleri dışında yapılmasını (%48,0), velilerin de katılabileceği sosyal aktivitelerin düzenlenmesini (%52), toplantı ve benzeri duyurular için adrese teslim mektup gönderilmesini (%68,0), öğretmen- veli görüşmelerinin daha planlı bir şekilde yapılmasını (%60,0) önermişlerdir.

Öte yandan çalışmaya katılan öğretmenlerin, veli toplantılarının sayısının artırılması (%48,0) ve velilere yönelik ev ziyaretleri yapılması (%60) ile ilgili önerilere kısmen katıldıklarını belirtmişlerdir.

Velilerin Görüş ve Önerilerine İlişkin Bulgular

Tablo 6. Okul-Aile İşbirliğinin Düzeyine İlişkin Veli Görüşleri (N=200)

	f	%
Yetersiz	17	8,5
Kısmen Yeterli	103	51,5
Yeterli	80	40,0
Toplam	200	100,0

Tablo 6'daki veriler incelendiğinde çalışmaya katılan velilerin %8,5'inin okul- aile işbirliği düzeyini yetersiz, %51,5'inin kısmen yeterli ve %40,0'nın yeterli olarak değerlendirdiği görülmektedir. Buna göre velilerin, %60'ının Okul Aile İşbirliğinin geliştirilmesi gerektiğini düşündükleri söylenebilir. Velilerin %40'ının ise mevcut Okul Aile İşbirliği düzeyinin yeterli olduğunu düşündüğü söylenebilir.

Tablo 7' de söz konusu lisenin 2009- 2010 eğitim- öğretim yılında yapılan birinci veli toplantısına katılan velilere ilişkin veriler gösterilmiştir.

Tablo 7. 2009- 2010 Eğitim- Öğretim Yılı 1. Veli Toplantısına Katılan Veli Sayıları

Sınıf	Sınıf Mevcudu	Toplantıya Katılan Veli Sayısı	Toplantıya Katılan Velilerin Yüzdesi (%)
9	65	26	40,00
10	69	27	39,13
11	77	35	45,45
12	76	37	48,68
Toplam	287	125	43,55

Veli toplantısı tutanaklarından elde edilen bilgilerle oluşturulan Tablo 7 incelendiğinde toplantılara veli katılımının çok yüksek olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla bu veriler öğretmen ve velilerin belirttiği gibi okul-aile işbirliğinin kısmen yeterli olduğu görüşünü desteklemektedir.

Tablo 8. Okul- Aile İşbirliğini Engelleyen Etkenlere İlişkin Veli Görüşleri (N=200)

	Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılmıyorum	
	f	%	f	%	f	%
Ekonomik sıkıntılar içerisinde olmam Okul-Aile işbirliğine yeterli katkıyı yapmamı engelliyor.	74	37,0	65	32,5	61	30,5
Okula gidildiğinde para isteneceği kaygısı taşıyorum.	64	32,0	73	36,5	63	31,5
Veli toplantı sayısının yetersiz olduğunu düşünüyorum.	62	31,0	73	36,5	65	32,5
Öğretmenler velilere karşı sert, resmi ve olumsuz davranış sergiliyorlar.	6	3,0	5	2,5	189	94,5
Öğretmenler velilere yeterince zaman ayırmıyor.	12	6,0	43	21,5	145	72,5
Okulun bulunduğu yerleşim yerine ulaşım sorunu yaşıyorum.	127	63,5	29	14,5	44	22,0
Okul işleyişi hakkında yeterli bilgiye sahip değilim.	43	21,5	96	48,0	61	30,5
Öğretmen ve veli görüşmeleri düzenli bir şekilde planlanmıyor.	78	39,0	69	34,5	53	26,5
Çocuğum okul ile ilgili istek ve haberleri bana ulaştırmıyor.	111	55,5	22	11,0	67	33,5
Bizlerin (velilerin) istek ve önerileri okul yönetimi tarafından dikkate alınmıyor.	12	6,0	40	20,0	148	74,0
Evde başka çocuklarım var ve ben evde olmadığım zamanlarda onlara benden başka bakacak kimse bulunmuyor.	11	5,5	15	7,5	174	87,0
Çalışma saatlerim uygun olmadığı için Okul-Aile işbirliğine yeterli zamanı ayıramıyorum.	80	40,0	69	34,5	51	25,5
Okul sağlayabileceğim yardımlar konusunda yeterli bilgiye sahip değilim.	50	25,0	80	40,0	70	35,0

Tablo 8’deki veriler incelendiğinde veliler, ekonomik problemlerin (%37,0), okulun bulunduğu yerleşim birimine ulaşım sorunu yaşamalarının (%63,5), öğretmen- veli görüşmelerinin düzenli bir şekilde planlanmamasının (%39,0), öğrencilerin okulla ilgili istek ve haberleri kendilerine ulaştırmamasının(%55,5) ve çalışma saatlerinin uygun olmamasının(%40) okul- aile işbirliğini engellediğini düşündüklerini belirtmişlerdir.

Bunun yanında çalışmaya katılan veliler, öğretmenlerin kendilerine karşı sert, resmi, olumsuz tutum içerisinde olmadıklarını (%94,5), öğretmenlerin velilere yeterince zaman ayırdıklarını (%72,5), velilerin istek ve önerilerinin okul yönetimi tarafından dikkate alındığını(%74,0), evde ilgilenmesi gereken başka çocuklarının olmadığını(%87,0), dolayısıyla bu etkenlerin okul- aile işbirliğini engellemediğini düşündüklerini belirtmişlerdir.

Öte yandan çalışmaya katılan velilerin, veli toplantılarının sayısının yetersiz olmasının (%36,5), okula gelindiğinde para isteneceği kaygısı taşınmalarının (%36,5), okul işleyişi (%48,0) ve okula sağlayabilecekleri yardımlar konusunda yeterli bilgiye sahip olmamalarının (%40,0) okul- aile işbirliğini kısmen engellediğini düşündükleri söylenebilir.

Tablo 9. Okul- Aile İşbirliğinin Geliştirilmesine İlişkin Veli Görüşleri (N=200)

	Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılmıyorum	
	f	%	f	%	f	%
Veli toplantıları mesai saatleri dışında yapılmalı.	112	56,0	49	24,5	39	19,5
Velilerin Okul-Aile İşbirliği konusunda bilinçlendirilmesini sağlayacak seminer, eğitim vb. etkinlikler düzenlenmeli.	96	48,0	78	39,0	26	13,0
Velilere toplantıların para istemek amacıyla yapılmadığı anlatılmalı.	116	58,0	48	24,0	36	18,0
Veli toplantılarının sayısı artırılmalı.	93	46,5	67	33,5	40	20,0
Genel veli toplantılarının yanında sınıf veli toplantıları da yapılmalı.	120	60,0	49	24,5	31	15,5
Veli toplantılarının gün ve saatleri velilerin ulaşım sorunu dikkate alınarak düzenlenmeli.	145	72,5	37	18,5	18	9,0
Velilere yönelik ev ziyaretleri yapılmalı.	55	27,5	62	31,0	83	41,5
Velilerin de katılabileceği sosyal aktiviteler(gezi, piknik, kermes vb.)düzenlenmeli.	40	20,0	70	35,0	90	45,0
Yapılan toplantılar hakkında toplantıya katılmayan veliler bilgilendirilmeli.	112	56,0	55	27,5	33	16,5
Veliler okul işleyişi ve okula sağlayabilecekleri katkılar hakkında bilgilendirilmeli.	116	58,0	65	32,5	19	9,5

Toplantı ve benzeri duyurular için velilere adrese teslim mektup gönderilmeli.	88	44,0	67	33,5	45	22,5
Öğretmen- Veli Görüşmeleri daha planlı bir şekilde gerçekleştirilmeli.	115	57,5	63	31,5	22	11,0
Velilere yönelik olarak çeşitli konularda seminerler verilmelidir.	81	40,5	85	42,5	34	17,0
Velilere okul yönetimine aktif katılımı sağlayıcı nitelikte görevler verilmesi.	42	21,0	83	41,0	75	37,5

Tablo 9'daki veriler incelendiğinde okul- aile işbirliğinin geliştirilmesi ile ilgili olarak velilerin, veli toplantılarının mesai saatleri dışında yapılması (%56,0), velilerin okul- aile işbirliği konusunda bilinçlendirilmesi (%48,0), veli toplantılarının para istemek amacıyla yapılmadığının anlatılması (%58,0), yapılan toplantıların sayısının artırılması (%46,5) ve genel veli toplantılarının yanı sıra sınıf veli toplantılarının da yapılarak toplantıların çeşitlendirilmesi (%60), toplantıların ulaşım sorunu dikkate alınarak düzenlenmesi (%72,5), toplantılara katılmayan velilerin bilgilendirilmesi (%56,0), velilerin okul işleyişi ve okula sağlayabilecekleri katkılar konusunda bilgilendirilmesi (%58,0), toplantı ve benzeri duyurular için velilere adrese teslim mektuplar gönderilmesi (%44,0) ve öğretmen- veli görüşmelerinin daha planlı gerçekleştirilmesi (%57,5) gerektiğini belirtmişlerdir.

Öte yandan çalışmaya katılan velilerin, velilere yönelik çeşitli konularda seminerler verilmesi (%42,5) ve velilere okul yönetimine aktif katılımı sağlayıcı nitelikte görevler verilmesi (%41,0) ile ilgili önerilere kısmen katıldıklarını belirtmişlerdir.

Bunun yanında veliler, ev ziyaretleri ve velilerin de katılabileceği sosyal aktiviteler(gezi, piknik, kermes vb.) ile ilgili önerilere katılmadıklarını belirtmişlerdir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Okul- aile işbirliğine ilişkin öğretmen ve veli görüşlerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Öğretmenlerin %72,0'sinin, velilerin ise %51,5'inin mevcut okul- aile işbirliği düzeyinin kısmen yeterli olduğunu, dolayısıyla geliştirilebileceğini düşündükleri söylenebilir. Bunun yanında okul- aile işbirliğinin yeterliliği konusunda velilerin %40,0'ı olumlu görüş bildirirken, öğretmenlerde bu oran %12,0 olarak görülmektedir. Bu veriler ışığında öğretmenlerin okul- aile işbirliği düzeyini velilere göre daha yetersiz buldukları, beklentilerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

2. Öğretmenlerin, velilerin ekonomik problemlerinin, çalışma saatlerinin uygun olmamasının ve velilerin okula sağlayabilecekleri yardım konusunda yeterli bilgiye sahip olmamalarının okul- aile işbirliğini engelleyen en önemli etkenler olduğunu, buna karşılık veli toplantılarının sayısının, velilerin okula geldiğinde para isteneceği kaygısı taşınmasının, ulaşım sorununun, bazı velilerin kendini ifade edemeyen, çekingen tavırlarının, velilerin okulun işleyişi ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmamalarının ve öğrencilerin okul ile ilgili istek ve haberleri velilerine iletmemelerinin okul ile aile arasındaki işbirliği ve iletişimi kısmen engellediğini düşündükleri söylenebilir. Nitekim Koçak (1991) çalışmasında yönetici ve öğretmenlerin okul ve öğrenciyle ilgili bilgilerin ana babalara geç gitmesi, öğrencilerin okulla ilgili bilgileri ana babalarına iletmemesi ve velilerin işlerinin çok olmasının okul- aile iletişimde etkili olduğunu ileri sürdükleri sonucuna ulaşırken, Çelik (2005) de araştırmasında velilerin okul aile birliği hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması, velilerin ekonomik problemlerinin okul etkinliklerine katılmalarını ve okulla iletişimini engellemesi, velilerin veli toplantılarını ekonomik amaçlı toplantılar olarak görmeleri ve ana babanın çalışıyor olması gibi etkenlerin öğretmen ve yöneticilerin okul- aile ilişkilerinde en çok sorun yaşadıkları konulardan olduğunu belirtmiştir.

3. Velilerin, yaşadıkları ekonomik sorunların, ulaşım problemlerinin, öğretmen- veli görüşmelerinin düzenli bir şekilde planlanmamasının, öğrencilerin okul ile ilgili istek ve haberleri velilerine iletmemelerinin ve çalışma saatlerinin uygun olmamasının okul- aile işbirliğini engelleyen en önemli etkenler olduğunu, buna karşılık okula geldiğinde para isteneceği kaygısının, veli toplantı sayısının yetersiz olmasının, okul işleyişi ve okula sağlayabilecekleri yardım konusunda hakkında yeterli bilgiye sahip olmamalarının okul ile aile arasındaki işbirliği ve iletişimi kısmen engellediğini düşündükleri söylenebilir. Nitekim Pehlivan (2001) çalışmasında, velilerin okuldaki eğitime katılmama nedenlerini daha çok okuldaki faaliyet ve etkinliklerin zamanı, parasal nedenler, duyurular ve toplantılardan kaynaklanan katılmama nedenleri olarak sınıflandırmış, okulda yapılan etkinliklerin genellikle velilerin çalışma saatlerinde yapıldığını, okullarda çeşitli nedenlerle para toplandığını ve velilerin ekonomik sorunları nedeniyle para toplanacağı endişesi yaşadıklarını, duyuruların geç yapıldığını ya da hiç yapılmadığını belirtmiştir. Çelik (2005), araştırmanın bulgularına paralel olarak yaptığı çalışmada, okul- aile birliklerinin sadece parasal amaçlı olarak kurulmuş

kurumlar olması, velilerin okul hakkında yeterince bilgilendirilmemesi, öğretmenler ve veliler arasında planlı bir ilişki kurulamaması, öğretmenlerin düzenli olarak toplantı yapmaması gibi etkenlerin velilerin okul- aile ilişkilerinde en çok sorun yaşadıkları konulardan olduğunu belirtmiştir.

4. Öğretmenlerin, okul- aile işbirliğinin geliştirilmesine yönelik olarak anket formunda sunulan önerilerin büyük çoğunluğuna katıldıkları, yalnızca veli toplantılarının sayısının artırılması ve velilere yönelik ev ziyaretleri yapılması ile ilgili önerilere kısmen katıldıkları görülmektedir. Gökçe (2000), araştırmanın bulgularına paralel olarak yaptığı çalışmada öğretmenlerin, okul- aile işbirliğinin güçlendirilebilmesi için, velilerin okul- aile birliği çalışmalarına katılması, velilerin çocuk gelişimi konusunda bilinçlendirilmesi, çocuğun sorunlarıyla yakından ilgilenmesi, okullarda uygun bir görüşme ortamının hazırlanması gerektiği önerisinde bulduklarını belirlemiştir.

5. Velilerin, okul- aile işbirliğinin geliştirilmesine yönelik olarak anket formunda sunulan önerilerin büyük çoğunluğuna katıldıkları fakat velilere yönelik seminerlerin ve okul yönetiminde daha aktif olmalarının sağlayacak görevlerin verilmesi önerilerine kısmen katıldıkları görülmektedir. Bunun yanında ev ziyaretleri ve velilere de açık olan sosyal aktivitelerle ilgili olan önerilere katılmadıkları görülmektedir.

Okul ve aile çocukların akademik açıdan başarılı olmasında, olumlu bir kimlik geliştirmesinde etkili olan iki toplumsal kurumdur. Okul ile ailenin iletişimi ve işbirliği ne kadar güçlü ise çocukların sosyal, fiziksel, duygusal, zihinsel ve psikolojik gelişimleri de o ölçüde sağlıklı olacaktır. Bu anlamda daha güçlü ve etkili bir okul- aile işbirliğinin sağlanabilmesi için öğretmenlerin, okul yöneticilerinin ve velilerin yapmasının yararlı olacağı düşünülen çalışmalar şöyle sıralanabilir:

1. Genel veli toplantılarının yanı sıra velilerin ve öğrencilerin özellikleri göz önüne alınarak toplantılar çeşitlendirilmelidir. Örneğin sınıf şube toplantıları yapılmalı, öğrenciler başarı durumlarına, aile yapılarına, ikamet ettikleri yerleşim birimlerine göre kategorize edilerek ayrı gün ve saatlerde veli görüşmeleri yapılabilir. Böylece veli toplantılarının sayısı artırıldığı gibi çeşitlendirilmiş de olacaktır.

2. Özellikle sosyo-ekonomik durumu yetersiz ve eğitim düzeyi düşük veliler dikkate alınarak, okul işleyişi, okul- aile birliği ile ilgili mevzuatlar ve okula yapabilecekleri yardımlar konusunda bilgilendirme çalışmaları yapılmalıdır.

3. Velilerin okulla ilgili haber, gelişme ve duyuruları daha sağlıklı bir şekilde takip edebilmeleri için bültenler hazırlanabilir, okulun uygun bir bölümüne veli panosu konulabilir, adrese teslim mektup veya cep telefonlarına kısa mesaj yoluyla okul ve öğrencilerle ilgili bilgiler velilere iletilebilir.

4. Etkili bir okul- aile işbirliği gerçekleştirmek için çift yönlü iletişim kanallarının sürekli açık tutulması sağlanmalıdır. Bu amaçla velilerin okulu ziyaret etmelerinin yanı sıra öğretmenler de belli aralıklarla aile ziyaretleri düzenlemeli ve bu ziyaretlerin yararı konusunda aileler bilinçlendirilmelidir.

5. Velilerin çoğunun katılımına imkân sağlamak için toplantıların gün ve saatleri düzenlenirken velilerin çalışma saatleri, ulaşım problemleri gibi olumsuzluklar göz önünde bulundurulmalıdır.

6. Özellikle çekingen ve kendini ifade edemeyen veliler de düşünülerek okullarda dilek kutuları oluşturulmalı, belli aralıklarla görüşme ya da anket teknikleri kullanılarak velilerin beklenti ve önerileri belirlenmelidir.

7. Velilerin bireysel görüşmelerinin daha düzenli yapılabilmesi amacıyla her öğretmen için veli görüşme gün ve saatleri planlanmalı ve bir çizelge oluşturularak velilere duyurulmalıdır. Ayrıca veli-öğretmen görüşmelerinin daha rahat yapılmasına olanak sağlayacak “Veli Görüşme Odaları” hazırlanmalıdır.

8. Okul ile ailelerin daha güçlü bir iletişim kurmaları ve bütünleşebilmeleri için piknik, gezi, kermes gibi sosyal aktiviteler düzenlenerek, velilerin katılımı özendirilmelidir.

9. Velilerin çocuklarının eğitimleri konusunda daha bilinçli olmalarını sağlayabilmek için çeşitli konferans, seminer ve eğitim programları düzenlenmelidir.

10. Veli toplantılarında olabildiğince gündem maddeleri dışına çıkılmamalı, çoğunluğu ilgilendirmeyen özel isteklerle ilgili

konuların toplantı sonrasında bireysel görüşmeler yolu ile çözümlenmesi sağlanmalıdır.

11. Toplantılarda velilere olabildiğince çok söz hakkı verilerek, istek ve taleplerinin hangilerinin, nasıl gerçekleştirilebileceği ve bu taleplerin gerçekleştirilmesine velilerin nasıl katkıda bulunabileceği belirtilerek daha demokratik bir ortam oluşturulmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akbaşı, S. ve Kavak, Y. (2008). “Ortaöğretim Okullarındaki Okul Aile Birliklerinin Görevlerini Gerçekleştirme Düzeyi”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi , 19 , s : 1 – 21 , http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/Sait%20AKBA%C5%9ELI%20%20Y%C3%BCksel%20KAVAK/AKBA%C5%9ELI,%20SA%C4%B0T.pdf adresinden 13.11.2009 tarihinde alınmıştır.
- Aslanargun, E. (2007). “Okul- Aile İşbirliği Ve Öğrenci Başarısı Üzerine Bir Tarama Çalışma”, Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 18, s:119–135, http://www.manas.kg/pdf/sbdpdf18/09_Aslanargun.pdf adresinden 12.11.2009 tarihinde alınmıştır.
- Balkar, B. (2009). “Okul- Aile İşbirliği Sürecine İlişkin Veli Ve Öğretmen Görüşleri Üzerine Nitel Bir Çalışma”, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 36/3, s:105–123, <http://egitim.cukurova.edu.tr/efdergi/download/129.pdf> adresinden 19.11.2009 tarihinde alınmıştır.
- Çelenk, S. (2003). “Okul Başarısının Ön Koşulu: Okul Aile Dayanışması”, İlköğretim-Online, e-dergi, 2/2, s:28–34, <http://ilkogretim-online.org.tr/vol2say2/v02s02d.pdf> adresinden 09.11.2009 tarihinde alınmıştır.
- Çelik, N. (2005). “Okul Aile İlişkilerinde Yaşanan Sorunlar”, İstanbul, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Gökçe, E. (2000). “İlköğretimde Okul Aile İşbirliğinin Geliştirilmesi”, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 7, <http://egitimdergi.pamukkale.edu.tr/makale/say%C4%B17/30-%C4%B0LK%C3%96%C4%9ERET%C4%B0MDE%20OKUL%20A%C4%B0LE%20%C4%B0%C5%9EB%C4%B0RL%C4%B0%C4%9E%C4%B0N%C4%B0N%20GEL%20%C4%B0%C5%9ET%C4%B0R%C4%B0LMES%C4%B0.pdf> adresinden 13.11.2009 tarihinde alınmıştır.

- Koçak, Y. (1991). “Okul- Aile İletişiminin Engelleri”, Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi, 6, s: 129- 133.
<http://193.140.216.63/19916YASEM%C4%B0N%20KO%C3%87AK.pdf> adresinden 13.11.2009 tarihinde alınmıştır.
- Milli Eğitim Temel Kanunu, 24.06.1973, 1739/14574,
<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html> adresinden 24.10.2009 tarihinde alınmıştır.
- Pehlivan, İ. (2001). “Ailenin Çocuğun Okuldaki Eğitimine Katılım Sorunları ve Katılımın Sağlanması İçin Alternatif Bir Model”, Milli Eğitim Bakanlığı, Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Resmi Gazete, (2005). “MEB Okul Aile Birliği Yönetmeliği”, 31.05.2005/25831.
- Resmi Gazete, (2009). “MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği”, 31.07.2009/27305.
- Özyürek, L. (1983). “Çocuğumun Öğretmeni (Veli- Öğretmen İlişkisi Konusunda Küçük Bir İnceleme)”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 16/2, s:61-76, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/514/6378.pdf> adresinden 06.12.2009 tarihinde alınmıştır.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). “Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri” (7. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık. <http://aydin.meb.gov.tr/index.php?tip=menu&id=79> adresinden 19.11.2009 tarihinde alınmıştır.

